

Bestuursopdracht programma Flevoland natuurinclusief (PFNI)

22 juni 2021

Gedeputeerde Staten geven opdracht tot het in werking stellen en verder uitwerken van het programma Flevoland Natuurinclusief (PFNI). Bestuurlijk opdrachtgever: Gedeputeerde Harold Hofstra. Ambtelijk opdrachtnemer: afdelingshoofd Strategie en Beleid Philippe Spapens.

Inleiding

Met het programma Flevoland Natuurinclusief streven we op termijn (stip op de horizon is 2030, met een doorkijk naar 2050) naar een natuurinclusieve samenleving. Dit is een samenleving waarin schade aan de natuur wordt vermeden, de mogelijkheden van de natuur duurzaam benut worden, er meer natuur gerealiseerd wordt - ook buiten de natuurgebieden - en de economie toekomstbestendig is (omdat er niet langer sprake is van negatieve effecten op de natuur).

Daarbij is de Flevolandse natuur robuust en veerkrachtig en kan ze tegen een stootje. Natuur wordt breed gedefinieerd: het gaat om het groen in de hele provincie, ook het stedelijk gebied, en niet alleen om de grote afgebakende natuurgebieden die samen het Natuurnetwerk vormen. In een dergelijke robuuste natuur kunnen zowel zeldzame als gangbare plant- en diersoorten die van nature in Flevoland voorkomen duurzaam voortbestaan. Ook is er ruimte voor beleving van natuur en biodiversiteit en levert de natuur op een duurzame manier grondstoffen.

Op zichzelf is een natuurinclusief Flevoland al een nastrevenswaardig doel, omdat de natuur intrinsieke waarde heeft. Bovendien is behoud, versterking en duurzame beleving en benutting van natuur en biodiversiteit een wettelijke taak van de provincie, conform de Wet natuurbescherming. Daarnaast is een natuurinclusief Flevoland nodig bij het aanpakken van verschillende maatschappelijke opgaven, zoals:

- Een bijdrage leveren aan het tot staan brengen van de wereldwijde achteruitgang van natuur en biodiversiteit.
- De provincie veilig houden bij hoog water en droogte opvangen bij laag water, terwijl steden, dorpen en het landelijk gebied aangepast worden aan het veranderende klimaat.
- Klimaatverandering beperken door het vastleggen van broeikasgassen via bijvoorbeeld bosaanleg, waarmee we het Klimaatakkoord betrekken en invulling geven aan hierin gemaakte afspraken.
- Zorgdragen voor een duurzame voedselvoorziening.
- Verbeteren van de leefomgeving van de Flevolandse door het bieden van gezonde, aantrekkelijke woon- en werkmilieus met toegang tot voldoende ontspanningsmogelijkheden.
- Verduurzamen van een meer circulair ingerichte economie.

Hoewel er reeds een stevig en professioneel natuurbeleid gevoerd wordt dat bijdraagt aan de realisatie van een natuurinclusief Flevoland is een vervolgstap nodig. Natuur en biodiversiteit moeten gericht hersteld worden en moeten daarnaast een vanzelfsprekend onderdeel uit gaan maken van ander beleid, zodat ze een basis kunnen vormen voor het aanpakken van de verschillende hierboven aangestipte maatschappelijke opgaven. De op 28 april jongstleden door Provinciale Staten aangenomen motie 10 ("Biodiversiteit als uitgangspunt provinciaal beleid", zie bijlage 1) draagt het college van Gedeputeerde Staten op om voor dit laatste aspect zorg te dragen.

Hierbij is samenwerking met anderen geboden. De betreffende opgaven zijn immers niet alleen van de provincie Flevoland, maar van iedereen - alle overheden, maatschappelijke organisaties, grondeigenaren, bedrijven en burgers die in Flevoland thuis zijn.

We sluiten bij ons streven naar een natuurinclusief Flevoland ook aan bij het Programma Natuur van Rijk en provincies, dat een reactie is op de stikstofcrisis. Dit programma heeft twee doelen:

1. Verbeteren van de staat van instandhouding van zeldzame en bedreigde soorten die beschermd worden door de Europese Vogel- en habitatrichtlijnen
2. Het belang van natuur en biodiversiteit breder meenemen door voor een goede basiskwaliteit en bijbehorende condities te zorgen.

Ook hebben we in het verlengde hiervan samen met de andere provincies, met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en LandschappenNL (de koepelorganisatie van de Provinciale Landschappen) het handvest "Nederland Natuurinclusief" ondertekend¹ waarin het nieuwe kabinet wordt opgeroepen de natuurinclusieve aanpak te onderschrijven.

Doel van het programma

Het doel van het PFNI is een fysieke Flevolandse leefomgeving waarin a) sprake is van een robuuste natuur en rijke biodiversiteit, b) het belang van natuur en biodiversiteit duurzaam geborgd is in het provinciale beleid - met waar mogelijk doorwerking in het beleid van de andere decentrale overheden en van maatschappelijke partners - en c) het gebruik maken van de kansen die het inzetten van de natuur biedt het uitgangspunt is bij het oppakken van maatschappelijke opgaven. Dit driedelige doel wordt nagestreefd in drie sporen.

Spoor 1: uitvoering nieuw natuurbeleid

In het PFNI worden in ieder geval de opgaven uit vijf recent ingezette natuurbeleidstrajecten gerealiseerd (zie bijlage 2 voor een overzicht):

- Bossenstrategie
- Actieplan biodiversiteit
- Exotenbestrijding
- Vermaatschappelijking van het natuurbeleid
- Kwaliteitsimpuls via het Programma Natuur (als gevolg van de stikstofcrisis)

Deze zijn eigenstandig opgezet, kennen een eigen proces en bevinden zich in verschillende stadia van de beleidscyclus. Er zijn wel duidelijke inhoudelijke en financiële raakvlakken, zowel onderling als met het reeds bestaande natuurbeleid. De vijf beleidstrajecten hebben bovendien gemeen - met uitzondering van het landelijke Programma Natuur - dat ze uitgaan van een brede definitie van natuur; het gaat niet alleen om het Natuurnetwerk. Ze zijn daarmee een aanvulling op het reeds bestaande natuurbeleid en het provinciale Programma Nieuwe Natuur.

Opname van de uitvoering van deze beleidstrajecten in het PFNI maakt het geïntegreerd oppakken van de opgaven makkelijker (een voorbeeld: bij het vitaliseren van bosgebieden de bestrijding van invasieve exoten meenemen) en zorgt voor een goede samenhang met het bestaande natuurbeleid. Voor iedere opgave worden indicatoren vastgesteld aan de hand waarvan de voortgang gemonitord kan worden.

---

¹ Zie <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2021/04/23/handvest-nederland-natuurinclusief---natuur-inzetten-voor-een-sterke-en-vitale-samenleving/bijlage-handvest-nederland-natuurinclusief.pdf>

Spoor 2: natuurinclusief maken van het provinciale beleid

Ten tweede zal het onderwerp natuurinclusiviteit bezien worden vanuit andere beleidsvelden. Dit doen we door te inventariseren hoe het behoud en herstel van natuur en biodiversiteit tot uitgangspunt kan worden gemaakt van de doorontwikkeling van de Flevolandse beleidsthema's en hoe dit onderdeel kan worden van het Flevolandse aanbestedingsbeleid. Op basis van deze inventarisatie, en eventuele verbeterpunten, kan de betreffende doorontwikkeling verder worden vormgegeven. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan motie 10 (zie bijlage 1).

Bij het uitwerken van dit spoor zal worden aangehaakt op vergelijkbare initiatieven zoals de inspanningen om het provinciale beleid te verduurzamen en klimaatneutraal en circulair te maken (via het actieplan "Het Goede Voorbeeld"). In dit spoor kan ook samen met andere decentrale overheden en maatschappelijke partners worden opgetrokken.

Spoor 3: uitwerking stip op de horizon

Ten derde wordt toegewerkt naar een gezamenlijk beeld van wat een natuurinclusief Flevoland op termijn inhoudt. Dit beeld wordt met een breed participatief traject van co-creatie uitgewerkt (bijvoorbeeld via interne afstemming tussen de verschillende provinciale afdelingen, via sessies met Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten en via samenwerking met de provinciale partners).

Bij deze uitwerking wordt tegelijkertijd afgestemd met vergelijkbare participatieve processen en wordt gekeken naar ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen waarin het gezamenlijke beeld een plek kan krijgen, waarbij ook wordt aangesloten bij de Ruimtelijke Kaart van Flevoland.

Op basis van zowel de verbeterpunten uit spoor 2 als het gezamenlijke beeld uit spoor 3 kan op termijn worden bepaald tot welke nieuwe opgaven dit leidt danwel op welke manier bestaande opgaven worden verrijkt (naast de reeds bekende opgaven uit de in spoor 1 genoemde beleidstrajecten, zie bijlage 2). Ook hierbij worden indicatoren benoemd danwel aangepast aan de hand waarvan de voortgang van de realisatie van de betreffende nieuwe danwel verrijkte opgaven gemonitord kan worden.

Organisatie van het programma

Het PFNI is bedoeld als aanvulling op de bestaande uitvoeringspraktijk, waarbij bij de realisatie van de geschetste opgaven (reeds concreet voor spoor 1, nog uit te kristalliseren voor de sporen 2 en 3) zoveel mogelijk naar samenwerking wordt gezocht met uitvoeringstrajecten die reeds lopen. In beeld komen in ieder geval:

- Uitvoering natuurbeleid
- Uitvoering Programma Nieuwe Natuur
- Uitvoering visie Landschap van de toekomst
- Uitvoering recreatiebeleid
- Uitvoering beleid bodem, milieu en klimaatadaptatie
- Uitvoering waterbeleid
- Landbouw Meerdere Smaken
- Circulaire economie
- Energietransitie
- Mobiliteit & infrastructuur
- Lelystad Next Level (hoofdstad van de nieuwe natuur)
- Realisatie 100.000 woningen in combinatie met natuurinclusief bouwen
- Nationaal Park NieuwLand
- Ruimtelijke kaart van Flevoland

- Flevodeal

Dit betekent dat de opgaven uit de bovengenoemde sporen (in eerste instantie uit spoor 1, daarna eventueel ook uit sporen 2 en 3, zie planning hieronder) zal worden betrokken bij deze trajecten. Via het PFNI kan bijvoorbeeld gericht ondersteuning en / of een (tijdelijke) impuls gegeven worden (via bv kennisontwikkeling, identificeren en wegnemen van knelpunten, zoeken naar cofinanciering).

Alleen als er geen geschikt uitvoeringstraject en / of instrumentarium beschikbaar is zal binnen het PFNI een nieuw uitvoeringstraject worden ingericht danwel nieuw instrumentarium worden opgezet. In dit licht worden momenteel reeds de mogelijkheden tot het opzetten van een boscompensatiebank en een systematiek voor landschappelijke inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen (beide voortvloeiend uit de bossenstrategie) onderzocht. In het kader van het laatstgenoemde instrument kan ook de optie verkend worden om het PFNI op termijn als programma onder de Omgevingswet te brengen.

De verschillende provinciale afdelingen (S&B, GE en INFRA) werken binnen het programma samen. De afdelingen dragen zorg voor het realiseren van de reeds bekende opgaven (spoor 1) en het natuurinclusief maken van de eigen beleidsthema's en / of uitvoeringstrajecten (spoor 2). Daarnaast participeren de afdelingen in het schetsen van het beeld voor een natuurinclusief Flevoland, en de doorwerking daarvan in ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen (spoor 3). Bij het opzetten van eventuele nieuwe trajecten wordt op basis van de competenties van de afdelingen integraal gekeken wie welke rol pakt.

Proces

Met het vaststellen van deze bestuursopdracht treedt het PFNI formeel in werking. Dit betekent dat de reeds lopende uitvoering van de vijf in spoor 1 ondergebrachte beleidstrajecten vanaf dat moment formeel onder het PFNI valt. Voor de sporen 2 en 3 is het vaststellen van de bestuursopdracht het startschot voor nadere uitwerking. Er wordt stapsgewijs en parallel aan de drie verschillende sporen gewerkt.

Spoor 1

1. Een overzicht maken van de opgaven (inclusief indicatoren) die voortkomen uit de vijf recent ingezette natuurbeleidstrajecten.
2. Het maken van een overzicht van bestaande uitvoeringstrajecten
3. Het koppelen van de opgaven aan de bestaande uitvoeringstrajecten
4. Indien nodig het aanvullend opzetten van nieuwe uitvoeringstrajecten en / of instrumenten met een financiële vertaling en de daarvoor beschikbare dekkingsbronnen.
5. Het programmeren van de opgaven (taakverdeling / capaciteit / middelen)

Spoor 2

1. Screening van de provinciale beleidsthema's (inclusief uitvoeringstrajecten) en het provinciale aanbestedingsbeleid op de mate waarin ze reeds natuurinclusief zijn.
  - a. Hiertoe een kader met criteria en indicatoren opstellen
  - b. Aansluiten bij reeds uitgevoerde vergelijkbare inventarisaties (zoals Actieplan Het Goede Voorbeeld)
2. Gezamenlijk formuleren van verbeterpunten
3. Onderbrengen van verbeterpunten in bestaande danwel nieuwe opgaven.
4. Het programmeren van de aangepaste en nieuwe opgaven (taakverdeling / capaciteit / middelen)

Spoor 3

1. Organiseren van commitment voor een breed participatief proces van co-creatie om te komen tot een gezamenlijk beeld “Natuurinclusief Flevoland in 2050”.
2. Opzetten van het participatieve proces van co-creatie
  - ➔ Eerste idee: dit vormgeven aan de hand van een “fictieve ballonvaart” over een natuurinclusief Flevoland (stedelijk gebied, overgang, landelijk gebied, infrastructuur, natuurgebied) die nader ingevuld kan worden.
  - ➔ Afstemmen met vergelijkbare processen.
3. Doorlopen van het participatieve proces van co-creatie
4. Op basis van het geschetste beeld bestaande opgaven bijsturen danwel nieuwe opgaven afbakenen (inclusief aanpassen danwel formuleren van indicatoren)
5. Verrijking van bestaande uitvoeringstrajecten aan de hand van de bijgestuurde danwel nieuwe opgaven
6. Indien nodig het aanvullend opzetten van nieuwe uitvoeringstrajecten en / of instrumenten met een financiële vertaling en de daarvoor beschikbare dekkingsbronnen.
7. Het programmeren van de aangepaste en nieuwe opgaven (taakverdeling / capaciteit / middelen)

Tegelijkertijd wordt gewerkt aan een monitoringssystematiek waarmee de voortgang van de realisatie van de opgaven die onder het PFNI vallen (reeds concreet voor spoor 1, nog uit te kristalliseren voor de sporen 2 en 3) aan de hand van de geformuleerde indicatoren gevolgd kan worden. Deze systematiek zal in het programma opgenomen worden en zal worden afgestemd met de reeds bestaande monitoringssystematiek van de P&C cyclus.

Planning

Provinciale Staten worden via een mededeling van het vaststellen van deze bestuursopdracht op de hoogte gesteld, waarbij zowel de inhoudelijke hoofdlijnen als een schets van het proces worden aangestipt.

De volgende mijlpaal is een beeldvormende ronde in de Provinciale Statencommissie RND. Hierbij wordt voor spoor 1 de voortgang van de vijf hierboven benoemde stappen geschetst, waarmee de Staten geïnformeerd worden over de uitvoering van de recent ingezette natuurbeleidstrajecten en de samenhang daartussen. Daarnaast vragen we input van de Staten voor de verdere invulling van de sporen 2 en 3. Het is de planning dat de beeldvormende ronde in september 2021 plaatsvindt.

Hierna worden de sporen 2 en 3 verder uitgewerkt. Hierin worden de inventarisatie, verbeterpunten, aangepaste danwel aanvullende opgaven en de programmering daarvan (spoor 2) en het gezamenlijke beeld, de aangepaste danwel aanvullende opgaven en de programmering daarvan (spoor 3) geschetst. Parallel hieraan loopt de uitvoering van de opgaven van de vijf beleidstrajecten uit spoor 1 gewoon door.

Het is vooralsnog de planning dat de uitwerking van de sporen 2 en 3 aan het eind van het tweede kwartaal van 2022 kan worden vastgesteld. Dit betekent dat beeld- en oordeelsvorming hierover in het eerste en tweede kwartaal van 2022 zal plaatsvinden. Te zijner tijd zal ook een update van de voortgang van spoor 1 en een monitoringssystematiek worden toegevoegd.

Nadat deze eerste fase is doorlopen is eind 2024 een eerste reflectiemoment, ook met het oog op de afronding van het Programma Nieuwe Natuur. Dan volgt een rapportage over de voortgang van het programma aan de hand van de geformuleerde indicatoren, conform de in het programma opgenomen monitoringssystematiek. Het tweede markeringspunt is eind 2028, waarbij de voortgang van de realisatie opnieuw in beeld wordt gebracht. Tegelijkertijd kunnen dan de ambities tegen het licht gehouden worden. Het laatste markeringspunt is het jaar 2050, dat als stip op de horizon geldt. Het beeld van een natuurinclusief Flevoland is op dit jaartal geënt.

Financiën

Qua middelen kan het PFNI een beroep doen op drie geldstromen:

1. Reserves provincie. Eerst aangewezen dekkingsbron betreft de resterende middelen vanuit het programma Nieuwe Natuur. Indien nodig komt ook de reserve beheer en ontwikkeling natuur in beeld als dekkingsbron. Een eerste inventarisatie van de mate waarin er een beroep kan en zal worden gedaan op deze reserves zal ten behoeve van de eerste beeldvormende ronde (gepland voor september 2021, zie boven) gepresenteerd worden.
2. Meekoppeling van de opgaven met de reguliere middelen die beschikbaar zijn voor het natuurbeleid.
3. Nieuwe middelen die vanuit het Rijk beschikbaar komen in het kader van het Programma Natuur (zie introductie hierboven). Een SPUK hiertoe is aangevraagd.

De komende maanden worden de onderdelen van spoor 1 welke nog niet financieel zijn vertaald nader ingevuld. Ook worden het natuurinclusief maken van het provinciale beleid (spoor 2) en het uitwerken van het beeld van een natuurinclusief Flevoland (spoor 3) voorbereid.

Bij het verder financieel vertalen van spoor 1 is de beschikbare ruimte binnen de hierboven genoemde geldstromen kaderstellend. Bij spoor 2 en 3 is het het uitgangspunt dat eventuele meerkosten van de gerichte aandacht voor natuurinclusiviteit op termijn binnen de provinciale beleidsthema's worden opgevangen.

Betrokken partners

Bij de verschillende sporen van het PFNI (maar met name bij de sporen 1 en 3) wordt een breed scala aan provinciale partners betrokken. Daarbij komen in ieder geval in beeld:

- TBOs (Staatsbosbeheer, Flevolandschap, Natuurmonumenten)
- Gemeenten
- Waterschap
- Rijksoverheid (LNV, BZK, RWS, RVB)
- LTO, FAC, BDEKO en individuele agrariërs
- Groene organisaties (IVN, NMFF, Landschapsbeheer)
- Burgergroepen
- Groene vrijwilligers
- Ondernemers

Bijlage 1 Motie “Biodiversiteit als uitgangspunt provinciaal beleid”

PROVINCIE FLEVOLAND

PROVINCIALE STATEN

MOTIE

Artikel 25 van Reglement van Orde Provinciale Staten van Flevoland

Motie nr.: 10

(In te vullen door de griffier)

Onderwerp: Biodiversiteit als uitgangspunt provinciaal beleid

Agendapunt: 10d

Onderwerp Statenvoorstel: Actieplan Biodiversiteit

Nummer Statenvoorstel: 2751919

Aan de voorzitter van Provinciale Staten

Provinciale Staten van Flevoland

in vergadering bijeen op: 28 april 2021

Constaterende dat:

- De biodiversiteit in ecosystemen wereldwijd en in Nederland drastisch is afgenomen;
- De wereld niet zonder biodiversiteit voor bijvoorbeeld productie van zuurstof en voedselvoorziening;
- Biodiversiteit ook een enorme economische waarde¹ vertegenwoordigt en dus ook voor Flevoland essentieel is voor zijn economische en ecologische ontwikkeling;
- Behoud en herstel van de biodiversiteit is een opgave voor Flevoland, Nederland en Europa;
- Provincie Flevoland verantwoordelijk is voor het natuurbeleid en daarmee voor behoud en herstel van de biodiversiteit in Flevoland;

Overwegende dat:

- Het proces richting een natuurinclusieve samenleving onder regie van de provincie plaats vindt in stedelijk en landelijk gebied en in natuurgebieden;
- Het actieplan biodiversiteit een thema-overstijgend karakter heeft;
- Behoud en herstel van biodiversiteit voorwaardenscheppend moet zijn voor alle relevante beleidsthema's van de provincie;
- Provincie Flevoland zelf het goede voorbeeld moet geven bij de uitvoering van het actieplan biodiversiteit;

X Dragen het college op (dictum)

- om het behoud en herstel van biodiversiteit, en dus het actieplan biodiversiteit, als uitgangspunt te nemen bij de verdere ontwikkeling van alle beleidsthema's van de provincie Flevoland zoals infra, wonen, economie, energie, landbouw etc.
- herstel en behoud van biodiversiteit onderdeel te laten zijn van het (toekomstig) aanbestedingsbeleid en de staten te informeren op welke wijze dit kan worden gerealiseerd.

en gaan over tot de orde van de dag.

Naam initiatiefnemer: Abassin Nessar (PvdA), Corina Straatsma (GroenLinks), Yvonne den Boer (D66), Frans Mulckhuijse (SP) en Lubbert Schenk (ChristenUnie).

Handtekening initiatiefnemer:

¹ Biodiversiteit - WUR

Bijlage 2 Overzicht opgaven vijf recente natuurbeleidstrajecten

Opgaven bossenstrategie

- Kwaliteitsimpuls bestaand bos; de vitaliteit van de bestaande bosgebieden op orde krijgen (uiterlijk 2050).
- Bosbehoud; oppervlak van bos (volgens definitie bossenstrategie) blijft gelijk, en groeit mee met realisering ambities (1700 ha extra in 2050).
- Bosuitbreiding binnen NNN; 135 ha aan andere beheertypen (niet-bos) omvormen naar bostypen. Gebieden zijn reeds in beeld bij de TBOs.
- Bosaanleg in combinatie met wonen; het aanleggen van nieuwe bossen binnen de bebouwde kom en nabij nieuwe woonwijken en het realiseren van nieuwe boswoonwijken.\
- Klimaatbos; enkele nieuwe bossen aanleggen die gefinancierd worden door een systeem van koolstofcertificaten. Eventuele voorfinanciering via de grondbank (compensatiebank).
- Bos via landschapsherstel; bestaande houtige landschapselementen herstellen en nieuwe ontwikkelen. Streven: 165 ha in 2030, 280 ha in 2050. Een deel hiervan op eigen grond.
- Bos via landschappelijke inpassing; bosaanleg via landschappelijke inpassing van nieuwe grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen (bedrijven(terrein), datacentra, zonnevelden etc). Streven: 150 ha in 2030, 200 ha in 2050.
- Bos en landbouw; op agrarische percelen een vorm van boslandbouw (agroforestry) realiseren. In totaal is de ambitie 300 ha (2030).
- Bomen in dorpen en steden; bomen en bosschages behouden binnen de bebouwde kom, kleinschalige vergroening stimuleren.
- Bos en grondstofvoorziening; productieketen hout, houtvezels en houtige biomassa versterken en toepassingsmogelijkheden binnen Flevoland vergroten.
- Bosbeleving verbeteren; vergroten van de toegankelijkheid en de beleefbaarheid van de bosgebieden.

Opgaven actieplan biodiversiteit

- Biodiversiteit groene draad; een impuls voor de biodiversiteit langs de Flevolandse infrastructuur (provinciale wegen, waterwegen, gemeentelijke wegen) (groene dooradering).
- Biodiversiteit stad; versterken van de biodiversiteit in het stedelijk gebied door ondersteuning van bewonersinitiatieven en gemeentelijke acties en door natuurinclusief bouwen.
- Biodiversiteit landelijk gebied; versterking van de biodiversiteit in het agrarisch gebied
- Biodiversiteit natuur; meer biodiversiteit in de natuurgebieden door gerichte impuls
- Biodiversiteit algemeen; versterken communicatie en educatie aangaande biodiversiteit

Opgaven exotenbestrijding

- Exotenbestrijding door uitroeiing; uitroeien van bepaalde invasieve exoten, om daarmee te voorkomen dat deze exoten zich in de provincie vestigen.
- Exotenbestrijding door beheersing; beheersbaar houden van populaties van bepaalde invasieve exoten zodat ze geen (grote) bedreiging vormen voor inheemse soorten.
- Exotenbestrijding via kennismanagement en communicatie; stimuleren dat andere partijen exoten bestrijden door het ontwikkelen en verspreiden van kennis en door communicatie.

Opgaven vermaatschappelijking van het natuurbeleid

- Stimuleren van de samenwerking tussen de organisaties die met groene vrijwilligers werken.

Opgaven herstelmaatregelen Programma Natuur

- Herstelmaatregelen bos; versterken leefgebieden VHR bossoorten
- Herstelmaatregelen natte natuur; versterken leefgebieden VHR soorten natte natuur met projecten in en rondom Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen, langs de randmeren en het IJsselmeergebied. Dit ter versterking van de zogenaamde Natte As aan de oost- en westkant van Flevoland.
- Herstelmaatregelen overig; versterken leefgebieden VHR soorten buiten de bosgebieden (oostflank) en natte natuurgebieden (westen).